

Tekijältä

’Lukijan on oikeus tietää, kuinka kirjoittaja on päätenyt käsityksiinsä”, totesi Charles S. Peirce eräässä esipuheluonnoksessaan. Joutumatta *ad hominem*- ja *ad verecundiam* -argumentteihin voitaneen lukijalle kertoa lyhyesti tämän tutkielman syntyhistoriasta. Musiikin ja psykoanalyysin yhdistäminen tuli ensimmäisen kerran tietoisuuteeni Helsingin yliopistossa luvuonna 1991–92, kun valmistelin pro gradu -tutkielmaani ja musiikkitieteen laudatur-seminaariin osallistui psykoanalyytikko, joka tutki oidipaalisia asetelmia eräästä Johannes Brahmsin sävellyksestä. Hänen päätelmänsä tuntuivat minusta tuolloin (ja tuntuvat yhä) epätydyttäviltä, mutta psykoanalyysin epistemologiset ongelmat alkoivat askarruttaa minua, ja vaikka laadin välillä lisensiaatintyön toisesta aiheesta, on psykoanalyysi tarjonnut minulle toistakymmentä vuotta ajateltavaa.

Pyrin käsittelemään tutkielmassani tasapuolisesti ja monitieteisesti kahta ongelmakokonaisuutta, joita pidän molempia yhtä kiinnostavina ja joista jälkimmäinen nojaa edelliseen: psykoanalyysin tieteellisyyttä ja psykoanalyttista musiikintutkimusta. Onnekseni olen saanut työskennellä laitoksessa, jossa laajoihin ja monitieteisiin kysymyksenasetteluihin suhtaudutaan kannustavasti.

Tutkielmassani yhdistyy kolme tieteenalaa: teoreettinen filosofia, yleinen psykologia ja yleinen musiikkitiede. Tämä kokoonpano, ”tietue”, tarjoaa työkalut, joilla voidaan ryhtyä ratkaisemaan tutkielman kahta perusongelmaa: voidaanko psykoanalyysia pitää tieteenä, ja miten psykoanalyysin käsitteitä voidaan soveltaa musiikintutkimukseen? Koska olen näköjään ryhtynyt tarjoamaan vastauksia myös jälkimmäiseen kysymykseen, voinee lukija päätellä minun vastanneen edelliseen myöntävästi. Psykoanalyysi herättää yhä vahvaa torjuntaa, mutta tämä johtuu muista seikoista kuin psykoanalyysin epätieteellisyydestä.

Alkujaan toivoin, että olisin voinut omaksua etnomusikologisen näkökulman ja käsitellä tutkielmassa maailman kaikkia musiikinlajeja, mutta ajan ja asiantunteumuksen rajallisuus ohjasi hyvin nopeasti rajoittumaan musiikkiin, jota parhaiten tunnen: länsimaiseen taidemusiikkiin. Että muihin musikkeihin ei tässä paljon viitata, sitä ei pidä tulkita arvottavaksi ratkaisuksi. Suomessa on tutkittu psykoanalyttisesti jatsia (Toivanen 2000: 200–) ja populaarimusiikkia (Heinonen 1995), ja lukija voi tutustua näihin kiinnostuksensa mukaan. Keskittyminen yhteen musiikinlajiin tiivistää ja yhtenäistää muutoin laaja-alaista työtä, kun taas universaalinen näkökulma olisi voinut levitä hallitsemattoman laajaksi. Lacanilaista ja mannermaista näkökulmaa soveltaa lis. Susanna Välimäki, jonka väitöskirja *Subject Strategies in Music* valmistuu lähiaikoina; taidemusiikin ohella hän tutkii populaarimusiikkia.

Tutkimustyön olen suorittanut itsenäisesti, mutta se ei olisi käynyt päinsä ilman laajaa yhteistyötä, josta kuuluu kiitos useille ihmisille ja organisaatioille. Kiitän musiikkitieteen professoria Eero Tarastia, joka hyväksyi tutkimussuunnitelmani, seurasi työn edistymistä ja tarjosi laitoksen voimavarat käyttööni. Hän toimi henkilökohtaisena esikuvana monitieteisyydelleni. Tutkielma ei olisi voinut edetä eikä valmistua ilman työnohjaajani prof. Kimmo Lehtosen kärsivällistä tukea ja kannustusta. Seitse-

män pitkää vuotta sain häneltä apua ja ohjausta! Kiitän prof. Lehtosta sydämellisesti näistä oppivuosista. Kirjoitustyön kuluessa monet tutkijat lukivat otteita käsikirjoituksesta. Haluan kiittää keskusteluista ja kommentteista erityisesti dos. Juhani Ihanusta, dos. Alfonso Padillaa, dos. Sami Pihlströmiä, prof. Jeja-Pekka Roosia, prof. Tarastia, maist. Jukka Tiilikaista, yo. Tommi Uschanovia ja lis. Susanna Välimäkeä sekä musiikkitieteen tutkijaseminaarin jäseniä Helsingin yliopistosta. Heidän psykoanalyttinen, musiikkitieteellinen ja filosofinen asiantuntemuksensa oli arvokas innoituksen lähde. Tuesta ja avusta kiitän myös prof. Erkki Pekkilää, yo. Jaakko Penttilää, prof. Martti Pokelaa ja maist. Timo Väänästä. Prof. Erkki Salmenhaaraa kiitokseni eivät enää tavoita. Kiitän myös väitöskirjani esitarkastajia dos. Ihanusta ja prof. Jaan Rossia siitä, että he hyväksyivät käsikirjoituksen ja ehdottivat tärkeitä korjauksia. Tiivistelmien kieliasua korjasivat leht. Helmut Diekmann ja Dr. Allan B. Ho.

Käsikirjoituksen varhaisemmista versioista on julkaistu otteita seuraavissa lehdissä: *Musiikki* (3/1995 ja 4/2003), *Niin & näin* (1/2003), *Synteesi* (1/2003), *Psyko-terapia* (3/2003) ja *Yhteiskuntapolitiikka* (6/2003). Kiitän päätoimittajia ja toimitusten esilukijoita arvokkaista huomautuksista ja parannusehdotuksista. Kiitän prof. Tarastia siitä, että hän hyväksyi väitöskirjani julkaisusarjaan *Studia musicologica Universitatis Helsingiensis*. Tutkimustyön ohessa suomensin tutkimuskirjallisuuteeni kuuluvia teoksia, ja musiikkitieteen laitos, nykyinen musiikkitieteen oppiaine, tarjosi julkaisukanavansa käyttöön.

Kokopäivätoimisen tutkimustyön mahdollistamisesta ja turvaamisesta v. 2000–04 kiitän Niilo Helanderin Säätiötä, Suomen Kulttuurirahastoa, Ella ja Georg Ehrnroothin Säätiötä sekä Helsingin yliopiston rehtoria. Tutkimuskirjallisuuden ja musiikkiaineiston sain vaivattomasti käsiini Helsingin yliopiston kirjaston ja sen kaukolainapalvelun, Sibelius-Akatemian kirjaston, Helsingin kaupunginkirjaston ja Vantaan kaupunginkirjaston kautta.

Psykoanalyysi on ennen kaikkea kuuntelemisen taitoa. Lukija arvioikoon, olenko oppinut kuuntelemaan ja mitä voitaisiin kuulla toisin.

Helsingin Töölössä
lokakuulla 2004
der Verfasser